

فارسی یا پینگلیش؛ عوامل مؤثر بر گزینش خط در ارتباطات نوشتاری کاربران تلگرام و واتس آپ

ارسام بابائی^۱

تاریخ پذیرش نهایی: اردیبهشت ۱۴۰۱

تاریخ دریافت مقاله: دی ۱۳۹۹

چکیده

امروزه شبکه‌های اجتماعی و به ویژه پیام‌رسان‌هایی مانند تلگرام و واتس آپ به یکی از ابزارهای ارتباطی مهم در زندگی افراد و به خصوص قشر نوجوان و جوان جامعه تبدیل شده‌اند. با توجه به رواج و محبوبیت این دو پیام‌رسان در میان کاربران ایرانی و همچنین نظر به اهمیت کاربرد زبان در این پیام‌رسان‌ها، پژوهش حاضر به بررسی عوامل مؤثر بر گزینش خط در ارتباطات این دو پیام‌رسان می‌پردازد. این پژوهش به دو صورت کیفی و کمی انجام گرفته و برای گردآوری داده‌ها از روش مصاحبه برخط با نمونه‌ای تصادفی از کاربران دو پیام‌رسان مذکور شامل ۲۵ کاربر نوجوان یا جوان (۱۶-۲۵ سال) و ۵۰ کاربر بزرگسال (بالای ۲۵ سال) استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که مهم‌ترین عوامل مؤثر بر استفاده از خط پینگلیش در برابر خط فارسی عبارتند از پرستیژ؛ کم‌کوشی؛ ترس از اشتباهات نگارشی؛ نارسایی‌های خط فارسی؛ تأثیرپذیری بیشتر از همسالان؛ تأثیرپذیری از زبان انگلیسی؛ تمایل به اختصارنویسی؛ سرعت در انتقال پیام؛ خودنمایی و ابراز وجود؛ میل به متمایز بودن؛ حفظ حریم خصوصی؛ گرایش به سمت فرهنگ غرب؛ عادت. در مقابل، مهم‌ترین دلایل استفاده از خط فارسی عبارتند از علاقه و تعهد به زبان فارسی؛ احساس و بار عاطفی بیشتر؛ سرعت عمل؛ پرستیژ؛ عادت؛ تأثیر طرف مقابل؛ رسمی بودن؛ تحصیلات.

واژگان کلیدی: خط فارسی، خط پینگلیش، فینگلیش، تعامل برخط، تعاملات اجتماعی، شبکه مجازی، تلگرام، واتس آپ.

مقدمه

امروزه تلفن همراه به ابزاری کلیدی در ارتباطات جوامع بشری تبدیل شده است و کم‌تر کسی را می‌توان یافت که این ابزار ارتباطی را در دست نداشته باشد. با ظهور گوشی‌های هوشمند و افزایش سرعت اینترنت و گسترش قابلیت دسترسی به آن، طیف وسیعی از برنامه‌های پیام‌رسان که نوعی از شبکه‌های اجتماعی به حساب می‌آیند، برای استفاده در گوشی‌های تلفن همراه طراحی و عرضه شده‌اند. ورود شبکه‌های اجتماعی مجازی به زندگی مردم و به ویژه زندگی خصوصی آن‌ها موجب ایجاد تغییرات گسترده ارتباطی و فرهنگی در آن‌ها شده است و حتی احتمال می‌رود که این شبکه‌ها با ایجاد هویت مجازی و شبکه‌ای برای افراد باعث بروز تغییرات فرهنگی در سطح کلان کشور و حتی جهان شوند. گفتگوهای آنلاین در شبکه‌های اجتماعی مجازی مانند اینستاگرام، فیسبوک، تلگرام، واتس‌آپ و غیره امروزه یک بخش مهم از ارتباطات اجتماعی افراد به ویژه جوانان و نوجوانان محسوب می‌شود. تلگرام و واتس‌آپ از پیام‌رسان‌های نسبتاً نوظهوری هستند که هم قابلیت نصب روی گوشی تلفن همراه دارند و هم قابلیت استفاده روی رایانه‌های شخصی (رایانه رومیزی و لپ‌تاپ) و صرفاً با اتصال به اینترنت می‌توان بدون پرداخت هزینه‌ای اضافی، از همه قابلیت‌های متنوع آن‌ها برخوردار شد. این پیام‌رسان‌ها امکانات و قابلیت‌های جذاب و سودمندی دارند که از آن جمله می‌توان به امکان ارسال پیام رایگان، تماس رایگان، ارسال انواع فایل‌ها (شامل عکس، صوت، فیلم) و نیز امکان تشکیل گروه و کانال اشاره کرد. علاوه بر این، این برنامه‌ها از امنیت بالایی برخوردار بوده، کار کردن با آن‌ها آسان است و به طور مستمر بر قابلیت‌های آن‌ها افزوده می‌شود. افزایش و گسترش روزافزون شبکه‌های اجتماعی و تمایل مردم و به ویژه نوجوانان و جوانان به استفاده از این شبکه‌ها و به خصوص رواج دو پیام‌رسان تلگرام و واتس‌آپ در میان کاربران ایرانی، توجه جدی به ابعاد و جنبه‌های گوناگون ارتباطی در این شبکه‌ها را می‌طلبد. یکی از مهم‌ترین ابعاد ارتباط در شبکه‌های مجازی، ابعاد زبانی آن است. ظهور قابلیت‌های ارتباطی جدید در این پیام‌رسان‌ها (مانند امکان ارسال پیام صوتی و پیام تصویری) و همچنین رواج استفاده از خط رومیایی برای نگارش زبان فارسی (موسوم به فینگلیش یا پینگلیش) مسائل زبانی گوناگونی را به وجود آورده است. با توجه به اهمیت بحث زبان و به ویژه تناوب دو گونه گفتاری و نوشتاری در دو پیام‌رسان تلگرام و واتس‌آپ، ضروری است که عوامل مؤثر بر گزینش گونه نوشتاری/گفتاری زبان فارسی در این پیام‌رسان‌ها مورد بررسی و آسیب‌شناسی قرار گیرد.

با توجه به رواج و محبوبیت این دو پیام‌رسان در میان کاربران ایرانی و همچنین نظر به اهمیت کاربرد زبان در این ارتباطات شبکه‌های مجازی، در پژوهش حاضر به بحث خط در پیام‌های نوشتاری دو پیام‌رسان مذکور می‌پردازیم و می‌کوشیم مهم‌ترین عوامل مؤثر بر انتخاب خط فارسی یا پینگلیش را در آن‌ها شناسایی و دسته‌بندی کنیم. دلیل انتخاب تلگرام و واتس‌آپ در مطالعه حاضر این است که این پیام‌رسان‌ها رواج چشم‌گیری در میان کاربران ایرانی دارند که نمودار ارائه‌شده در شکل شماره ۱ به وضوح این واقعیت را نشان می‌دهد. (شکل ۱)

پیشینه پژوهش

با رواج پیام‌رسان‌های تلگرام و واتس‌آپ در میان کاربران ایرانی در چند سال اخیر پژوهش‌گران زیادی به مطالعه جنبه‌های مختلف این پیام‌رسان‌ها روی آورده‌اند که در اینجا مطالعات مرتبط با موضوع پژوهش را مرور می‌کنیم.

(زارع و شرف‌زاده، ۱۳۹۳) مطالعه‌ای درباره چت‌های گروهی در نرم‌افزارهای پیام‌رسان روی تلفن همراه (شامل لایت، وی‌چت، بی‌تاک، واتس‌آپ و وایبر) انجام دادند. این محققان مکالمه ۳۵ گروه چت که هر کدام شامل ۱۰ تا ۵۰ نفر از دختران و پسران در سنین مختلف بودند را به مدت یک ماه رصد کردند و سپس واژه‌های مورد استفاده توسط کاربران را از دیدگاه صرف و معناشناسی مورد بررسی قرار دادند. تحلیل معناشناختی این مکالمه‌ها نشان داد که کاربران با تغییر در املاهای واژه‌ها، عامدانه معنای آن‌ها را دستخوش تغییر می‌کنند و در نتیجه، بار عاطفی متفاوتی به واژه‌ها می‌بخشند، مانند «بوغ» بجای «بوق»، «عایا» بجای «آیا» و «ابرفضل» یا «ابرفضر» به جای «ابوالفضل». این تحلیل همچنین نشان داد که دلایل سیاسی (یعنی ترس از گرفتار شدن به مسائل و برچسپ‌های سیاسی) و دلایل اجتماعی (اجتناب از کاربرد واژه‌های تابو) می‌تواند باعث تغییر در املاهای واژه‌ها باشد؛ مثلاً واژه تابوی «کثافت» را به صورت «کسافط» یا «کصافط» می‌نویسند. این پژوهش‌گران همچنین فرآیندهای واژه‌سازی موجود در مکالمه‌ها را بررسی کرده‌اند.

(هدایت‌مفیدی، ۱۳۹۶) خطاهای زبان فارسی نوشتاری در شبکه ارتباطی تلگرام را با رویکرد دستور سنتی بررسی و دسته‌بندی کرده است. پیام‌های بررسی‌شده در این پژوهش از پنج گروه تلگرامی مختلف با محتوایی متفاوت جمع‌آوری شده است. این گروه‌ها شامل گروه ادبی، خبری، علمی، ورزشی و هنری بودند. در مجموع، تعداد ۱۲۷۹ پیام شامل ۱۹۷۷ جمله جمع‌آوری شده و در سه حوزه فنی، زبانی و بلاغی مورد تحلیل قرار گرفته است. هر کدام از این سه

نپرداخته‌اند. بنابراین ملاحظه می‌کنیم که در زمینه گزینش خط در پیام‌رسان‌ها و از جمله تلگرام و واتس آپ مطالعه‌ای صورت نگرفته و خلأ مطالعاتی قابل توجهی در این زمینه وجود دارد که پژوهش حاضر می‌کوشد بخشی از آن را پر کند.

خط فارسی و خط پینگلیش

منظور از خط فارسی در این پژوهش خطی است که امروزه برای نگارش زبان فارسی به کار می‌رود و از نوع خطوط الفبایی است. این خط براساس خط عربی شکل گرفته است. به گفته آموزگار، ایرانیان در سده‌های نخستین پس از اسلام با افزودن حروف فارسی به الفبای عربی، خط فارسی را بر مبنای نسخ پایه‌گذاری کردند و سپس خط نستعلیق و خط شکسته و دیگر خطوط ایرانی ابداع شد. خط عربی خود ریشه در خط آرامی دارد. (آموزگار، ۱۳۸۸)

در این مقاله از واژه «پینگلیش» برای اشاره به کاربرد خط رومیایی در نوشتن واژه‌ها، عبارت‌ها و جملات زبان فارسی استفاده می‌شود. برای اشاره به این نوع خط واژه «فینگلیش» - آمیخته‌ای از دو کلمه «فارسی» و «انگلیش» - رایج‌تر از پینگلیش است اما چنان‌که شکرالهی می‌گوید، استفاده از واژه فینگلیش برای اشاره به پدیده مورد نظر درست نیست؛ زیرا اصطلاح «فینگلیش» ابتکار ایرانی‌ها نیست بلکه از ترکیب فنلاندی + انگلیسی ساخته شده است. حدود صد سال پیش مهاجران فنلاندی در آمریکا و کانادا دست به فنلاندی کردن کلمه‌های انگلیسی زدند، چرا که اغلب آن‌ها کم‌سواد بودند و نمی‌توانستند انگلیسی را کامل یاد بگیرند. بعدها نسل‌های جدیدتر هم نسخه دیگری از همان فینگلیش را ساختند که آن را فینگلیش جدید نامیدند. (شکرالهی، ۱۳۹۶: ۱۱۹-۱۱۸)

بنابراین، درست‌تر آن است که از اصطلاحات پینگلیش یا فارسی‌نگلیش استفاده کنیم. صورت ترکیبی دیگر این دو کلمه «فارنگلیسی» می‌باشد که توسط شاملو شاعر سرشناس معاصر به وجود آمد. در این پژوهش از اصطلاح پینگلیش استفاده می‌شود که در مجموع، یعنی نوشتن زبان فارسی با خط رومیایی. بنابراین پینگلیش تنها به خط اشاره دارد و زبان جدیدی را به وجود نمی‌آورد. تعریف کلی خط پینگلیش را می‌توان این گونه بیان کرد: خطی که زبان فارسی را به کمک حروف، اعداد و نشانه‌های نوشتاری خط انگلیسی (در اصل خط رومیایی) مکتوب می‌کند.

حوزه شامل زیرمجموعه‌های متفاوتی بوده‌اند که یک به یک در رابطه با هر جمله مورد بررسی قرار گرفته‌اند. نتایج این مطالعه نشان داده است که بیشترین خطاهای زبان فارسی نوشتاری در پیام‌رسان تلگرام مربوط به حوزه زبانی بوده که ۴۴ درصد از مجموع خطاها را شامل شده است. سپس خطاهای حوزه فنی ۳۶ درصد از کل و حوزه بلاغی ۲۰ درصد از مجموع خطاها را دربرگرفته‌اند. بدین ترتیب، بیشترین و کم‌ترین خطاها به ترتیب در حوزه‌های زبانی و بلاغی وجود داشته است.

شایان ذکر است که به جز جنبه‌های زبانی ارتباطات در پیام‌رسان‌های تلگرام و واتس آپ مطالعات بسیاری درباره دیگر مسائل و موضوعات این پیام‌رسان‌ها انجام شده که از آن میان می‌توان به تحقیق (موحدین، ۱۳۹۴) با هدف بررسی تطبیقی محتوای متنی و تصویری پیام‌های کاربران شبکه‌های اجتماعی تلگرام و واتس آپ در میان گروه‌های مجازی دانشجویان و استادان رشته ارتباطات دانشگاه آزاد تهران مرکز و (درخت‌پیری، ۱۳۹۶) با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر گرایش کاربران ایرانی به شبکه اجتماعی تلگرام اشاره کرد. همچنین قبل از ظهور شبکه‌های مجازی و در دوران رواج پیامک و انواع چت رایانه‌ای مطالعات چشم‌گیری در زمینه کاربرد زبان در این گونه ارتباطات انجام شده است که آثار (جباری آذربایجانی، ۱۳۸۶)، (عاملی و همکاران، ۱۳۸۷)، (میرزایابی، ۱۳۸۳)، (ترکی، ۱۳۸۷)، (زندى و ربانى، ۱۳۸۸) و (شرفی، ۱۳۸۹) موارد قابل توجهی از این گونه پژوهش‌ها محسوب می‌شوند. در میان مطالعات خارجی نیز می‌توان به تحقیقات شاخص سگرستاد (Segerstad, 2002)، تورلو (Thurlow, 2003) و همچنین تگ (Tagg, 2009) در بررسی ویژگی‌های زبانی پیامک، و نیز کتاب پرآوازه «زبان و اینترنت» اثر کریستال (Crystal, 2006) اشاره کرد که هفت موضوع مرتبط با زبان و اینترنت را مورد مطالعه قرار داده است: رایانامه (ایمیل)، گروه‌های گپ همزمان و ناهمزمان، دنیاهای مجازی^۱، شبکه جهان‌گستر^۲، وبلاگ‌نویسی^۳ و پیام‌دهی فوری^۴.

همان‌طور که مشاهده می‌کنیم، در هیچ یک از مطالعات یادشده عوامل مؤثر بر گزینش خط در ارتباطات نوشتاری پیام‌رسان‌ها مورد بررسی قرار نگرفته‌اند. از میان این مطالعات، (زارع و شرف‌زاده، ۱۳۹۳) و (هدایت‌مفیدی، ۱۳۹۶) به آسیب‌شناسی نوشتار زبان فارسی در پیام‌رسان‌ها پرداخته‌اند اما در پژوهش‌های آن‌ها اشاره‌ای به دلایل گزینش خط (فارسی یا پینگلیش) نشده است. سایر مطالعات یادشده اساساً به جنبه‌های زبانی ارتباطات در پیام‌رسان‌ها

^۲. Blogging

^۴. Instant Messaging

^۱. Virtual Worlds

^۲. World Wide Web

روش پژوهش

برای گردآوری داده‌های پژوهش از روش پیمایش استفاده شده که به صورت مصاحبه و گفتگو با کاربران دو پیام‌رسان پرتعداد تلگرام و واتس‌آپ در ایران انجام شده است. در این راستا، به منظور شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر بر انتخاب کانال ارتباطی گفتاری یا نوشتاری توسط کاربران دو پیام‌رسان تلگرام و واتس‌آپ با آن‌ها وارد گفتگو شده‌ایم. گفتگو به صورت آنلاین و از طریق برنامه‌های تلگرام و اینستاگرام انجام شده است. برای این منظور، پژوهش‌گر در تلگرام ابتدا وارد چند گروه پرجمعیت از نوجوان و جوانان شده است و با ارسال پیام در گروه از آن‌ها دعوت کرده است که در صورت تمایل به مصاحبه اعلام آمادگی کنند. پس از اعلام آمادگی تعدادی از کاربران، با آن‌ها وارد گفتگو شده و سؤالات مورد نظر خود را مطرح کرده است. تعداد افراد مصاحبه‌شونده از طریق تلگرام ۲۵ نفر بود که همگی در رده سنی ۱۶ تا ۲۵ سال بوده‌اند و آن‌ها را جزو دسته نوجوان یا جوان قرار داده‌ایم. برای گفتگو با کاربران بزرگسال تلگرام و واتس‌آپ از ابزار استوری^۱ در برنامه اینستاگرام استفاده شد. روند کار به این صورت بود که ابتدا سؤالی مبتنی بر میزان استفاده از پیام‌رسان و واتس‌آپ در استوری مطرح شد و سپس پژوهش‌گر با کسانی که به سؤالات مذکور پاسخ داده بودند وارد گفتگو شد و سؤالات بعدی خود را با آن‌ها در میان گذاشت. تعداد افراد بزرگسالی که به این صورت مورد مصاحبه قرار گرفتند ۵۰ نفر بود.

بنابراین، در مجموع با ۲۵ کاربر نوجوان یا جوان و ۵۰ کاربر بزرگسال تلگرام و واتس‌آپ مصاحبه آنلاین انجام شد و پاسخ‌های آن‌ها به پرسش‌های موردنظر جمع‌آوری گردید و در ادامه پژوهش مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. جامعه آماری پژوهش شامل همه کاربران تلگرام و واتس‌آپ است که از میان آن‌ها به روش نمونه‌برداری تصادفی در مجموع تعداد ۷۵ نفر انتخاب شده‌اند. پس از انجام مصاحبه و دریافت پاسخ‌های کاربران، داده‌های کمی و آماری آن‌ها اندازه‌گیری شد و در قالب جدول و نمودار ارائه گردید. بخش کیفی داده‌ها نیز (شامل شناسایی و طبقه‌بندی عوامل مؤثر بر گزینش کانال ارتباطی) به صورت توصیفی و تحلیلی مورد بررسی قرار گرفت. بنابراین در انجام پژوهش از هر دو روش کیفی و کمی استفاده شده و در نتیجه پژوهش از نوع آمیخته^۲ به حساب می‌آید.

تحلیل داده‌ها

پژوهش به روش مصاحبه و گفتگوی آنلاین مکتوب با کاربران دو پیام‌رسان تلگرام و واتس‌آپ در دو رده سنی نوجوان/ جوان (۱۸-

۲۵ ساله) و بزرگسال (بالای ۲۵ سال) انجام شده است.

میزان استفاده از فارسی و بینگلیش

بررسی پاسخ‌های دریافت شده از مصاحبه‌شوندگان پیرامون این موضوع که در ارتباطات تلگرام و واتس‌آپ در پیام‌های نوشتاری خود تا چه حد از فارسی یا بینگلیش استفاده می‌کنند، نشان داد که از میان گروه بزرگسالان (بالای ۲۵ سال)، ۴۰ نفر پیام‌های خود را اغلب به فارسی و ۱۰ نفر اغلب به بینگلیش می‌نویسند. همچنین مشخص شد که از میان گروه نوجوان و جوان (از ۱۸-۲۵ سال) تنها ۸ نفر غالباً پیام فارسی می‌فرستند و ۱۷ نفر غالباً بینگلیش را انتخاب می‌کنند. این نتایج نشان‌گر آن است که ۸۰ درصد از پاسخ‌دهندگان بزرگسال غالباً از زبان و خط فارسی برای ارسال پیام نوشتاری در تلگرام و واتس‌آپ استفاده می‌کنند در حالی که ۲۰ درصد غالباً از بینگلیش استفاده می‌کنند. در مقابل، تنها ۳۲ درصد کاربران جوان و نوجوان از خط فارسی استفاده می‌کنند و ۶۸ درصد بقیه استفاده از خط بینگلیش را ترجیح می‌دهند. (جدول ۱ و شکل ۲)

همان‌طور که در جدول ۱ و شکل ۲ مشاهده می‌شود، تفاوت بارزی میان بزرگسالان از یک طرف، با نوجوانان و جوانان از طرف دیگر، در گزینش خط برای ارسال پیام متنی وجود دارد. در حالی که ۸۰ درصد افراد بزرگسال ترجیح می‌دهند پیام‌های خود را با خط فارسی بنویسند، تنها ۳۲ درصد نوجوانان/ جوانان خط فارسی را گزینه اصلی و ارجح خود برای ارسال پیام متنی قرار می‌دهند. در بخش بعدی به عوامل مؤثر بر انتخاب خط فارسی یا بینگلیش در پیام‌های تلگرام و واتس‌آپ می‌پردازیم.

عوامل مؤثر بر فارسی‌نویسی و بینگلیش‌نویسی

تحلیل نتایج به دست آمده از مصاحبه برخط با کاربران دو پیام‌رسان تلگرام و واتس‌آپ نشان می‌دهد که عوامل گوناگونی بر انتخاب خط فارسی یا بینگلیش در نگارش پیام‌ها دخالت دارند و کاربران تحت تأثیر عوامل متعددی دست به انتخاب یکی از این دو می‌زنند. در ادامه بحث، ابتدا عوامل مؤثر بر انتخاب خط فارسی و سپس عوامل مؤثر بر انتخاب خط بینگلیش ارائه می‌گردد.

عوامل مؤثر بر انتخاب خط فارسی: مهم‌ترین عواملی که کاربران تلگرام و واتس‌آپ را به سوی استفاده از خط فارسی سوق می‌دهد به شرح زیر قابل دسته‌بندی است.

۱- علاقه و تعهد به زبان فارسی: احساس علاقه و تعهد نسبت به زبان و خط فارسی و در کل علاقه به میهن و مؤلفه‌های فرهنگی و هویتی آن یکی از دلایلی است که کاربران بزرگسال را به سمت استفاده از رسم‌الخط فارسی در پیام‌های نوشتاری تلگرام و واتس‌آپ سوق می‌دهد. البته ذکر این نکته ضروری است که

^۲. Mixed

^۱. Story

– «من یا فارسی سلیس می‌نویسم یا کاملاً انگلیسی. از پینگلیش بیزارم چون احساس می‌کنم پینگلیش پرستیژ نداره و مال آدم‌های سطح پایینه»

– «به ندرت به افراد غیرصمیمی پیام پینگلیش می‌دهم چون فکر می‌کنم اگر برای آن‌ها پینگلیش بنویسم می‌گن طرف باکلاس شده و پیام خارجگی می‌نویسه».

البته دومین نظری که در بالا ارائه شد نشان‌دهنده تصور رایج مردم در مورد پرستیژ بالاتر زبان و خط انگلیسی نسبت به فارسی است.

۵- عادت: خواندن و نوشتن پینگلیش برای کسانی که عادت به استفاده از این خط ندارند دشوار است و برخی از پاسخ‌دهندگان صراحتاً به این موضوع اشاره کرده‌اند. همین موضوع سبب می‌شود که بسیاری از بزرگسالان به استفاده از خط فارسی متمایل شوند. برای مثال، کاربری درباره عادت به نوشتن فارسی می‌گوید: «بیشتر به خاطر عادتته. چون چشم من به الفبای فارسی عادت کرده راحت‌تر خونده می‌شه و مغز بهتر اون رو پردازش می‌کنه».

۶- تأثیر شرایط طرف مقابل: بعضی اوقات کاربران تحت تأثیر طرف مقابل خود ترجیح می‌دهند که فارسی بنویسند؛ به عبارت دیگر، در انتخاب خط خود ملاحظه شرایط طرف مقابل را می‌کنند. با ملاحظه نظرات زیر به این موضوع پی می‌بریم:

– «به دو دلیل فارسی می‌نویسم: یکی اینکه برای خودم راحت‌تر است و دوم اینکه خیلی از مخاطبانم نمی‌توانند به راحتی خط پینگلیش را بخوانند».

– «برای افراد سن بالا فارسی می‌نویسم تا خواندنش برای آن‌ها راحت باشه»

۷- رسمی بودن: برخی از پاسخ‌دهندگان اشاره کرده‌اند که برای پیام‌دهی به استادان خود یا کسانی که با آن‌ها فاصله اجتماعی زیاد دارند از خط فارسی استفاده می‌کنند چرا که رسمیت بیشتری برای خط فارسی قائل‌اند. ولی برای دوستان نزدیک و کسانی که فاصله اجتماعی کم‌تری با آن‌ها دارند به خط پینگلیش می‌نویسند. این واقعیت نشان می‌دهد که خط فارسی در نظر اغلب کاربران فضای مجازی (مخصوصاً بزرگسالان) خطی رسمی‌تر نسبت به پینگلیش است و نوشتن با آن نشانه ادب و احترام بالاتر است.

۸- تحصیلات: آخرین عاملی که می‌توان برای تمایل به استفاده از خط فارسی در برابر پینگلیش ذکر است، عامل سطح سواد و تحصیلات فرد است. مشاهده رفتار کاربران در شبکه‌های مجازی نشان می‌دهد افرادی که تحصیلات بالاتری دارند بیشتر به فارسی می‌نویسند و حتی نشانه‌گذاری‌ها و نیم‌فاصله را بیشتر رعایت می‌کنند.

گرچه خط مورد استفاده برای نگارش زبان فارسی مبتنی بر خط عربی است، به دلیل اینکه این خط سال‌هاست برای نگارش فارسی به کار می‌رود و در واقع نظام نوشتاری زبان فارسی روی آن پیاده شده است، پیوندی تاریخی و نزدیک با زبان فارسی دارد و حتی در نظر عامه مردم خط فارسی به حساب می‌آید. بنابراین، جای تعجب ندارد که برخی کاربران در کنار علاقه و تعهد به زبان فارسی، از عامل علاقه و تعهد به خط فارسی نیز نام برده‌اند و آن را بر گرایش خود به استفاده از خط فارسی مؤثر دانسته‌اند. در این رابطه، پاسخ چند نفر از کاربران را ملاحظه می‌کنیم:

– «چون علاقه زیادی به زبان و خط وطنم دارم»

– «فارسی می‌نویسم چون نسبت به آن حس مالکیت دارم و دوست ندارم از بین بره»

– «فارسی را پاس بداریم»

– «از نظر من هر کلمه‌ای انرژی خاص خودش را دارد. وقتی به فارسی نوشته شود این انرژی ملموس‌تر است».

این حس علاقه و تعهد در بین کاربران بزرگسال پرننگ‌تر از کاربران نوجوان و جوان است تا حدی که هیچ‌یک از کاربران رده سنی نوجوان/ جوان در پاسخ‌های خود اشاره‌ای به این موضوع نکردند.

۲- احساس و بار عاطفی بیشتر: بعضی از کاربران، به ویژه بزرگسالان، اذعان کرده‌اند که در نظر آن‌ها خط فارسی بهتر می‌تواند احساس و بار عاطفی کلام آن‌ها را به طرف مقابل منتقل کند و به همین دلیل تمایل به فارسی‌نویسی دارند:

– «فارسی می‌نویسم چون احساس می‌کنم کلماتم حس بیشتری دارن. بار عاطفی کلمات برام مهمه. کلاً به لحاظ بار عاطفی کلمات با فارسی راحت‌ترم».

– «به نظر من اگر فارسی را با خط پینگلیش بنویسیم روح زبان فارسی را خراشیده‌ایم»

۳- سرعت عمل: تعدادی از کاربران بر این موضوع تأکید کرده‌اند که سرعت عمل آن‌ها در نوشتن به خط فارسی بیشتر از پینگلیش است و به دلیل اهمیت سرعت عمل در ارسال پیام نوشتاری ترجیح می‌دهند که فارسی بنویسند.

– «پینگلیش سرعت عمل را در نوشتن و خواندن کاهش می‌دهد»

۴- اعتبار اجتماعی (پرستیژ): جالب است که برخی از کاربران بزرگسال نوشتن به خط فارسی را دارای اعتبار اجتماعی (پرستیژ) و «کلاس» بالاتری می‌دانند تا نوشتن پینگلیش. این موضوع ممکن است برخلاف آن چیزی باشد که عموم مردم تصور می‌کنند، زیرا تصور عمومی بر این است که به کارگیری زبان و خط انگلیسی موجب بالارفتن پرستیژ و اعتبار فرد می‌شود. به هر حال، مثال‌هایی از پاسخ‌های کاربران در این زمینه به شرح زیر است:

این در حالی است که با توسل به پینگلیش می‌توان از این معضل رهایی یافت و در نتیجه از بروز اشتباه املائی جلوگیری کرد. همین ترس از اشتباه املائی و یافتن راه‌حلی برای جلوگیری از آن یکی از دلایل تمایل برخی کاربران به سوی پینگلیش نویسی است. در واقع، این کاربران در پشت خط پینگلیش ضعف املائی خود را می‌پوشانند و از بروز اشتباهات املائی جلوگیری می‌کنند.

۵- نارسایی‌های خط فارسی: یکی از دلایل گرایش به سمت نوشتن پینگلیش در بین کاربران، نارسایی‌ها یا ضعف‌هایی است که آن‌ها در خط فارسی مشاهده می‌کنند. برای مثال، وجود چند نویسه برای یک واج واحد، مثل «ز، ذ، ض، ظ»؛ در حالی که در پینگلیش این مشکل وجود ندارد و به جای این چهار نویسه، تنها یک نویسه Z وجود دارد. ضعف دیگری که در این رابطه قابل تأمل است، وجود املائی تاریخی بعضی کلمات فارسی است، مانند «می‌خواهم، خواهر، خواهش». کاربری در این رابطه می‌گوید:

«اگر بخوام از فونت فارسی استفاده کنم ناچار می‌شم خیلی جاها برای درست‌نویسی به حالت کتابی بنویسم، مثلاً بنویسم «می‌خواهم» به جای «می‌خوام» یا «می‌خام». در نتیجه ترجیح میدم که mikham را با خط پینگلیش بنویسم».

۶- تأثیر پذیری بیشتر از همسالان: نوجوانان و جوانان ذاتاً از دیگران و به خصوص از همسالان خود تأثیرپذیری بیشتری دارند و از آنجا که استفاده از پینگلیش در بین آن‌ها امری شایع است، خود به خود تحت تأثیر یکدیگر قرار گرفته و در نتیجه میل به پینگلیش نویسی در بین آن‌ها بیشتر و شدیدتر می‌شود. این در حالی است که در بین بزرگسالان این مسأله تأثیرپذیری وجود ندارد.

۷- تأثیر پذیری از زبان انگلیسی: نوجوانان و جوانان امروزی بیشتر در کلاس‌های یادگیری زبان انگلیسی شرکت می‌کنند و نوعی رقابت و هم‌چشمی میان آن‌ها (و حتی گاهی اوقات میان خانواده‌های آن‌ها) در این موضوع دیده می‌شود. همین مواجهه با زبان انگلیسی و سروکار داشتن با آن یکی از دلایل رغبت نوجوانان و جوانان به خط پینگلیش است.

«افرادی که در رشته‌های فنی مهندسی یا زبان‌های خارجی تحصیل می‌کنند تمایل بیشتری به پینگلیش نویسی دارند».

«برای کسانی که با انگلیسی سروکار دارند پینگلیش گزینه بهتری هست و نوشتن آن راحت‌تر است».

۸- تمایل به اختصار نویسی: استفاده از خط پینگلیش قابلیت اختصار نویسی پیام را افزایش می‌دهد در حالیکه چنین امکانی در خط فارسی به مراتب کم‌تر است. همین قابلیت بالای اختصار نویسی نوجوانان را به سمت استفاده از این خط سوق داده است. این موضوع موجب افزایش سرعت در نگارش پیام نیز می‌شود. مانند:

عوامل مؤثر بر انتخاب خط پینگلیش: در جدول شماره ۱ دیدیم که ۶۸ درصد از پاسخ‌دهندگان نوجوان و جوان تمایل بیشتری به پینگلیش نویسی داشته‌اند، در حالی که فقط ۲۰ درصد از کاربران بزرگسال پینگلیش را انتخاب ارجح خود در نوشتن پیام متنی دانسته‌اند. بنابراین، دلایلی که در اینجا برای تمایل به استفاده از خط پینگلیش ذکر می‌شود غالباً در بین نوجوانان و جوانان رایج است و در مورد بزرگسالان کم‌تر صدق می‌کند. کسانی که در نوشتن پیام‌های نوشتاری خود بیشتر از خط پینگلیش استفاده می‌کنند دلایل گوناگونی برای این ترجیح خود بیان کرده‌اند که در ادامه آن‌ها را طبقه‌بندی کرده و توضیح می‌دهیم.

۱- اعتبار اجتماعی (پرستیژ): پینگلیش نویسی در نظر نوجوانان و جوانان امروزی از پرستیژ و کلاس بالاتری برخوردار است. بنابراین می‌توان آن را نوعی تقلا برای کسب جایگاه اجتماعی و جلب توجه دیگران دانست. برخی از پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان به شرح زیر است:

«پینگلیش می‌نویسن که بگن ما بزرگ شدیم مثلاً»

«من برای کلاس گذاشتن پینگلیش می‌نویسم»

«بعضی‌ها رو دیدم که [نوشتن به خط] فارسی رو بی‌کلاسی می‌دونن»

۲- کم‌کوشی: یکی از دلایل مهم گرایش نوجوانان و جوانان به سمت خط پینگلیش را می‌توان کم‌کوشی دانست. زیرا نسل امروز از یک طرف ارتباط بیشتری با صفحات کلید رایانه و گوشی دارند و از طرف دیگر اغلب در کلاس‌های زبان انگلیسی شرکت می‌کنند. همین امر باعث می‌شود که نوشتن پینگلیش برای آن راحت باشد و سرعت عمل بالایی در پینگلیش نویسی داشته باشند. در نتیجه، به دلیل کم‌کوشی از نوشتن به خط فارسی اجتناب می‌کنند.

۳- نداشتن صفحه کلید فارسی: برخی از کاربران دارای گوشی‌هایی هستند که صفحه کلید فارسی ندارد یا اینکه خود کاربر تمایلی به نصب قابلیت نگارش فارسی روی گوشی ندارد. به همین دلیل به نوشتن پینگلیش روی می‌آورند. البته از زمانی که صفحه کلید فارسی به گوشی‌های آیفون اضافه شده و قابلیت فارسی نویسی روی این گوشی‌ها فراهم شده است، گرایش به استفاده از خط فارسی در بین دارندگان این گوشی‌ها افزایش یافته است.

۴- ترس از اشتباهات املائی: در خط فارسی به ازای برخی واج‌ها چندین معادل نوشتاری یا نویسه وجود دارد که بارزترین آن‌ها را می‌توان «س، ث، ص» و «ز، ذ، ض، ظ» دانست که بازنمایی نوشتاری همخوان‌های /s/ و /z/ هستند. به دلیل وجود این ویژگی یا ضعف در خط فارسی، غلط املائی و اشتباه در نگارش واژه‌ها به خصوص در بین نوجوانان و جوانان یا افراد دارای تحصیلات پایین به وفور دیده می‌شود.

استفاده از آن ندارند، گاهی اوقات نوجوانان و جوانان برای آنکه دیگران نتوانند پیام‌های آنان را بخوانند از خط پینگلیش استفاده می‌کنند. خواندن متون پینگلیش مخصوصاً اگر همراه با اختصارنویسی و همخوان‌نویسی همراه شوند برای اطرافیان و به ویژه افراد مسن‌تر بسیار دشوار می‌شود و این مسأله نوجوانان را در حفظ حریم خصوصی خود کمک می‌کند. بین دو نفر یا بین افراد حاضر در یک گروه خاص نگارش به خط پینگلیش به شکل رمزگذاری خاصی درآمد است که دیگران به زحمت می‌توانند آن را درک کنند. در این رابطه، کاربری این گونه می‌گوید: «گاهی اوقات مخصوصاً وقتی تو جمع می‌شینیم، حالا عمدی یا غیرعمدی، بعضیا همین طوری چشمشون به صفحه گوشی ماست. وقتی پینگلیش تایپ شه یکم سخت متوجه میشن داریم چی چت می‌کنیم».

۱۳- گرایش به سمت فرهنگ غرب و فرار از زبان و فرهنگ خود: یکی از دلایل رغبت نوجوانان و جوانان به سمت خط پینگلیش را می‌توان عدم احساس تعهد و علاقه به خط و زبان فارسی و گرایش به سمت زبان انگلیسی دارد. به عبارت دیگر، این کاربران تحت تأثیر فضای کلی حاکم بر جامعه و رسانه‌هایی از قبیل ماهواره گرایش بیشتری به سمت فرهنگ غرب دارند و در مقابل، از فرهنگ و زبان خود دوری می‌کنند.

۱۴- تأثیر انتخاب طرف مقابل: در برخی موارد، فرد تحت تأثیر طرف مقابل و انتخاب او اقدام به استفاده از خط پینگلیش می‌کند. یکی از کاربران در این رابطه این نظر را ابراز می‌کند: «معمولاً اگر طرف مقابل پینگلیش بنویسد من هم ناخودآگاه پینگلیش می‌نویسم».

۱۵- عادت: آخرین عامل مؤثر بر پینگلیش‌نویسی در بین کاربران و مخصوصاً جوانان و نوجوانان، مسأله عادت است. نسل حاضر از همان سنین کودکی با رایانه و گوشی تلفن همراه از یک طرف و با زبان انگلیسی از طرف دیگر در ارتباط بوده است و به نوعی به استفاده از خط انگلیسی و خواندن و نوشتن آن عادت کرده است. به همین دلیل گرایش بیشتری به استفاده از پینگلیش در پیام‌های نوشتاری خود دارد.

همخوان‌نگاری در پینگلیش

همخوان‌نگاری یکی از روش‌های کوتاه‌نویسی است که در آن فقط همخوان‌ها درج می‌شوند و واژه‌ها درج نمی‌شوند، مانند `txt msg`. با توجه به اینکه خط فارسی واژه‌ها را کامل بازنمایی نمی‌کند و تنها واژه‌های کشیده «، ای، او» را نشان می‌دهد، می‌توان آن را

Fdt shm glm

[فدات شم گلم]
در این مثال ملاحظه می‌شود که همه واژه‌های حذف شده و فقط همخوان‌ها درج شده‌اند. نکته قابل توجه در اینجا این است که هرچند خط فارسی واژه‌های کوتاه را غالباً درج نمی‌کند ولی همچنان واژه‌های بلند را درج می‌کند. از این نظر، پینگلیش می‌تواند از قابلیت اختصارنویسی بالاتری نسبت به فارسی برخوردار باشد. بعضی اوقات مشاهده می‌شود حتی اسامی خاص را هم در خط پینگلیش به اختصار می‌نویسند. از آنجا که همخوان‌نگاری^۱ پدیده‌ای بسیار مهم در پیام‌های تلگرام و واتس‌آپ است و ارتباط مستقیم و تنگاتنگ با بحث خط دارد، آن را در صفحات بعدی مقاله در زیربخشی جداگانه بررسی خواهیم کرد.

۹- سرعت در انتقال پیام: برای برخی از کاربران نوشتن پینگلیش سریع‌تر از فارسی است و همین موضوع سرعت در انتقال پیام موجب تمایل آن‌ها به پینگلیش‌نویسی می‌شود. کاربری در این رابطه می‌گوید: «می‌خواهم در سریع‌ترین زمان پیام خود را منتقل کنم، مانند `mn rftm b mdrs` (من رفتم به مدرسه)». دو مورد از نظرات کاربران در زیر آمده است:

– «صرفاً به خاطر سرعت همیشه پینگلیش می‌نویسم»
– «برای من فقط و فقط از روی عادت و به دلیل سرعت بالای تایپ است»

۱۰- خودنمایی و ابراز وجود: برخی از کاربران نوجوان و جوان تمایل به خودنمایی و ابراز وجود را دلیل گرایش به خط پینگلیش دانسته‌اند و اظهار کرده‌اند که نوشتن به خط پینگلیش که در واقع همان خط انگلیسی است موجب جلب توجه دیگران شده و به آن‌ها مورد توجه دیگران قرار می‌دهد. عده‌ای از کاربران هم با توسل به خط پینگلیش می‌خواهند به دیگران نشان دهند که بر زبان انگلیسی تسلط دارند.

۱۱- میل به متمایز بودن: برخی نوجوانان و جوانان با نوشتن به خط پینگلیش حس خاص بودن یا متفاوت بودن را تجربه می‌کنند و به خصوص در شرایط و موقعیت‌هایی که دیگران به فارسی می‌نویسند، آن‌ها با پینگلیش‌نویسی می‌کوشند خود را متمایز و متفاوت از سایرین نشان دهند. برای مثال، در مواردی دیده می‌شود که در یک گروه تلگرامی که همه یا بیشتر اعضای آن پیام‌های خود را با خط فارسی می‌نویسند، برخی کاربران برای جلب توجه کردن و متمایز بودن از سایر کاربران پیام‌های خود را با خط پینگلیش می‌فرستند.

۱۲- حفظ حریم خصوصی: از آنجا پدر و مادران و افراد مسن‌تر اغلب قادر به خواندن متن پینگلیش نیستند یا عادت به

^۱. Consonant Writing

همخوان‌نگاری می‌نویسند و برخی را نه. با مشاهده مثال‌های زیر می‌توان فهمید که کاربران به سلیقه خود گاهی همخوان‌نگاری می‌کنند و گاهی واژه‌ها را کامل می‌نویسند. در این مثال‌ها، واژه‌های پررنگ‌شده با حذف همخوان مواجه شده‌اند ولی سایر واژه‌ها دستخوش این فرایند نشده‌اند.

bht andakhtan

بهت انداختن

Migm sanad drm

می‌گم سند دارم

khode mah hm male mne sanadesh dastame

خود ماه هم مال منه سندش دستمه

na doro bare mah bashe bhtre

نه دور و بره ماه باشه بهتره

یکی از منتقدان جدی خط پینگلیش شکرالهی است. او بر این عقیده است که بیشتر پینگلیش‌نویسان کسانی هستند که نه فارسی را خوب می‌نویسند و نه انگلیسی را. به همین جهت در پینگلیش‌نویسی هم با تشبث و سردرگمی‌های زیادی روبرو هستیم. برای مثال، واژه‌های «خوب» و «بعداً» را به چند صورت مختلف می‌نویسند: (شکرالهی، ۱۳۹۶: ۱۱۹)

khob/khub/khoob/khoub خوب:

badan/ba'dan/baadan بعداً:

شکرالهی با زبانی طنز آرزوی نابودی پینگلیش را می‌کند و می‌نویسد: «تا کی شود که سرنوشت پینگلیش‌نویسان هم به سرنوشت دایناسورها پیوند بخورد و برسیم سروقت بدبختی‌های فارسی نوشتن خودمان» (همان: ۱۱۹).

جان هامفریس در سال ۲۰۰۷ در مقاله‌ای که با عنوان "I h8 txt msg: how texting is wrecking our language" در روزنامه گاردین منتشر کرد، درباره پیامک‌دهندگان (کاربران سرویس پیامک) چنین نوشت:

«آن‌ها تخریب‌گرانی هستند که همان کاری را با زبان ما می‌کنند که چنگیزخان مغول هشتصد سال پیش با همسایگانش کرد. آن‌ها دارند زبان را نابود می‌کنند؛ علائم نشانه‌گذاری ما را به یغما می‌برند؛ جمله‌های ما را مورد هجوم وحشیانه قرار می‌دهند؛ به واژگان ما تجاوز می‌کنند؛ و باید آن‌ها را متوقف کرد.»

به گفته (تاگ و همکاران، ۲۰۱۲: ۳۶۸)، نظر هامفریس گرچه تا حدی شدید و افراطی است ولی انعکاس نظراتی است که پیش از آن در پژوهش (تورلو، ۲۰۰۶) نیز بازتاب یافته است. تورلو پس از بررسی ۱۰۱ مقاله منتشرشده راجع به ویژگی‌های نوشتاری پیامک‌ها و پیام‌های آنلاین در روزنامه‌های انگلیسی و آمریکا به

خطی شبه‌همخوان‌نگار نامید. امروزه یکی از پدیده‌های بسیار رایج و قابل تأمل در پینگلیش‌نویسی کاربران شبکه‌های مجازی چون تلگرام و واتس‌آپ، پدیده همخوان‌نگاری است. برای آشنایی بیشتر با این پدیده و ویژگی‌های آن نگاهی به مثال‌های زیر می‌افکنیم. در این مثال‌ها، کلماتی که به صورت پررنگ و برجسته درآمده‌اند کم یا بیش دستخوش همخوان‌نگاری شده‌اند.

1- Slm khanom sob bkhir azzm. chshm adres brm bfrestid mrc.

سلام خانم صبح بخیر عزیزم. چشم آدرس برام بفرستید مرسی.

2- Khanom ykm vazeh tr migi b bbye paria chi bgm?

خانم یه کم واضح‌تر میگی به بابای پریا چی بگم؟

3- Dst drd nkone.

دستت درد نکنه.

4- Bhm zng bzni kart drm yadt nre

بهم زنگ بزنی کارت دارم یادت نره

5- Ok. azzm. chnd br zng zdm jyb nddi.

اوکی عزیزم. چند بار زنگ زدم جواب ندادی

6- tbrik migm azzm ishala mofag bshi nfc

تبریک می‌گم عزیزم ایشالا موفق باشی نفسی

7- hme drn frar mikonn

همه دارن فرار می‌کنن

همخوان‌نگاری یکی از بهترین و رایج‌ترین روش‌های اختصارنویسی در پینگلیش است و به همین دلیل به سرعت در پیام‌های شبکه‌های مجازی به ویژه در بین نوجوانان و جوانان در حال گسترش است. اما مشکل اصلی همخوان‌نگاری این است که قاعده و قانون مشخصی ندارد. یعنی براساس هیچ قاعده‌ای نمی‌توان مشخص کرد کدام واژه‌ها را باید در نوشتار حذف کرد. بنابراین هر کاربری به تشخیص و سلیقه خود برخی از واژه‌ها را حذف می‌کند. برای نمونه، در مثال ۷ بالا کاربر می‌توانست «فرار» را به جای frar به صورت frr یا farr نیز بنویسد.

گرچه همخوان‌نگاری قاعده مشخص و پذیرفته‌شده‌ای ندارد ولی عامل ابهام و سوءبرداشت در آن نقش مهمی دارد. برای مثال، واژه «ندادی» در مثال ۵ بالا به صورت nddi نوشته شده است؛ یعنی دو واژه اول آن حذف شده ولی واژه پایانی حذف نشده است. احتمالاً دلیل حذف نشدن واژه پایانی این است که اگر حذف می‌شد تلفظ واژه به صورت «نداد» تلفظ در می‌آمد و باعث ابهام برای طرف مقابل می‌شد. در نتیجه، شاید بتوان گفت مهم‌ترین عامل تعیین‌کننده حذف واژه‌ها در همخوان‌نگاری، جلوگیری از ابهام است.

همچنین مشاهده می‌شود که کاربران برخی واژه‌ها را به صورت

می‌نویسند در حالیکه این رقم در مورد کاربران نوجوان و جوان برابر با ۳۲٪ است. در نتیجه می‌توان گفت که نوجوانان و جوانان حدود ۲/۵ برابر بیشتر از بزرگسالان اقدام به نوشتن پیام پینگلیش می‌کنند. نتایج تحقیق نشان داد که مهم‌ترین دلایل استفاده از خط فارسی در فضای تلگرام و واتس‌آپ عبارتند از: علاقه و تعهد به زبان فارسی؛ احساس و بار عاطفی بیشتر؛ سرعت عمل؛ پرستیژ؛ عادت؛ تأثیر طرف مقابل؛ رسمی بودن؛ تحصیلات. در طرف مقابل، مهم‌ترین عوامل مؤثر بر گزینش خط پینگلیش به این شرح است: پرستیژ؛ کم‌کوشی؛ نداشتن صفحه کلید فارسی؛ ترس از اشتباهات نگارشی؛ نارسایی‌های خط فارسی؛ تأثیرپذیری بیشتر از همسالان؛ تأثیرپذیری از زبان انگلیسی؛ تمایل به اختصارنویسی؛ سرعت در انتقال پیام؛ خودنمایی و ابراز وجود؛ میل به متمایز بودن؛ حفظ حریم خصوصی؛ گرایش به سمت فرهنگ غرب و فرار از زبان و فرهنگ خود؛ تأثیر طرف مقابل؛ عادت.

در میان عوامل ذکرشده برای گزینش خط پینگلیش سه مورد از آن‌ها شامل کم‌کوشی، تمایل به اختصارنویسی و سرعت در انتقال پیام را می‌توان براساس اصل «اقتصاد زبانی»^۱ تبیین کرد که اصلی مهم و اساسی در زبان‌شناسی است و اشاره به این واقعیت دارد که سخنگویان تمایل دارند با کم‌ترین تلاش زبانی، بیشترین بهره‌وری را داشته باشند (باسمن، ۲۰۰۶: ۶۴۳)؛ یعنی بیشترین معنا و محتوا را به مخاطب خود منتقل کرده و در انرژی و زمان صرفه‌جویی کنند. تعدادی از عوامل شناسایی‌شده در ارتباط با بحث هویت است. میل به متمایز بودن بیانگر تمایل کاربران فضای مجازی به نشان دادن نوعی هویت فردی مستقل و متمایز از دیگران است اما در مقابل، سه عامل پرستیژ، تأثیرپذیری از زبان انگلیسی و گرایش به سمت فرهنگ غرب را می‌توان ناشی از تمایل کاربران به سوی هویتی بیگانه دانست که از نظر آن‌ها با پرستیژ است. سایر عوامل مانند ترس از اشتباهات نگارشی، تأثیرپذیری بیشتر از همسالان، خودنمایی و ابراز وجود، حفظ حریم خصوصی، تأثیر طرف مقابل و عادت عواملی روان‌شناختی‌اند که در هر نوع ارتباط و تعامل بین افراد و از جمله در تعاملات فضای مجازی دخیل و تأثیرگذارند.

در رابطه با خط پینگلیش و ارتباط آن با خط فارسی نکته قابل توجه این است که برخی طرفداران تغییر خط فارسی (همچون صفوی، ۱۳۹۱) استفاده از پینگلیش را به جای فارسی یا در کنار آن توصیه کرده‌اند. اگرچه در نگاه اول ممکن است خط پینگلیش دارای مزایایی باشد که آن را نسبت به خط کنونی فارسی جذاب‌تر می‌کند. ولی پدیده همخوان‌نگاری که امروزه در پیام‌دهی‌های فضای مجازی در میان نوجوانان و جوانان مشاهده می‌شود و در بخش ۵-

این نتیجه رسید که دیدگاه غالب درباره این گونه نوشتاری دیدگاهی بسیار منفی است که آن را نوعی انحراف و تخطی از نوشتار معیار و باعث تشمت و آسیب به خط و زبان می‌داند. دیدگاهی شبیه به این ممکن است امروز هم بین عامه مردم و حتی پژوهش‌گران حوزه زبان‌شناسی نسبت به پیام‌های فضای مجازی وجود داشته باشد.

به نظر می‌رسد گرچه دیدگاه هامفریس بدبینانه و دور از واقعیت است، ولی نمی‌توان نوشتار فارسی رایج در فضای مجازی را عاری از هر گونه آسیب و ایراد دانست و نسبت به آن بی‌تفاوت بود. بلکه باید برای رفع یا حداقل کاهش این آسیب‌های چاره‌اندیشی نمود. نتایج حاصل از این مطالعه نشان می‌دهد که هم فارسی و هم پینگلیش در فضای مجازی و مخصوصاً در پیام‌دهی‌های نوجوانان و جوانان دچار آشفتگی و معضلات زیادی است. با این حال، برخی اقدامات در راستای اصلاح خط فارسی یا وضع قواعد و قوانینی برای خط پینگلیش ممکن است در کاهش این معضلات و رفع آسیب‌های این دو خط مؤثر باشد. این موضوع خود نیازمند پژوهشی گسترده و جداگانه است که در آن باید ابعاد گوناگون خط فارسی مورد توجه قرار گیرد.

در پایان این بخش لازم است به نکته‌ای در مورد استفاده از خط پینگلیش اشاره شود که ارتباطی با زبان فارسی ندارد بلکه با سایر زبان‌ها و گویش‌ها در ارتباط است. برخی از پاسخ‌دهندگان اظهار داشته‌اند که وقتی می‌خواهند به زبان مادری خود (که زبانی غیر از فارسی است) بنویسند، از خط پینگلیش استفاده می‌کنند و دلیل آن را نبود بعضی واج‌های آن زبان روی صفحه کلید گوشی یا رایانه عنوان کرده‌اند. برای مثال در زبان کردی واژه /nî/ وجود دارد که نویسه‌ای در میان الفبای فارسی برای آن نیست، ولی در خط پینگلیش می‌توان از نویسه ñ استفاده کرد. بنابراین، ارتباط بین خط پینگلیش و دیگر زبان‌های ایرانی غیر از زبان فارسی نیز حائز اهمیت و درخور تحقیق است. برای مثال، کاربری در پاسخ می‌گوید «وقتی کردی صحبت می‌کنم نوشتن کلمات کردی با صفحه کلید فارسی دشوار است و به جای آن ترجیح می‌دهم که زبان کردی را با خط پینگلیش بنویسم».

نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش که با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر انتخاب خط (فارسی در برابر پینگلیش) در ارتباطات دو پیام‌رسان تلگرام و واتس‌آپ انجام شد نشان داد که ۸۰٪ از کاربران بزرگسال این دو پیام‌رسان غالباً پیام‌های خود را به خط فارسی

۳ مقاله مورد بحث و بررسی قرار گرفت، تردیدهای جدی را در مورد این خط به وجود می‌آورد. زیرا این پدیده همخوان نگاری فاقد هرگونه قواعد نوشتاری خاص است و هر کاربری بنا به سلیقه خود می‌تواند همخوان نگاری را به شیوه دلخواه خود انجام دهد. در مجموع، گرچه خط فارسی خطی شبه‌همخوان نگار است و واژه‌های کوتاه را منعکس نمی‌کند ولی قابلیت بالقوه خط پینگلیش در همخوان نگاری کامل و حذف تمام واژه‌ها که البته امروزه در شبکه‌های مجازی به صورت بالفعل درآمده است، یکی از جدی‌ترین اشکالات این خط می‌تواند باشد. از نظر نگارندگان، بیم آن می‌رود که شخصی‌سازی در نگارش پینگلیش به حدی برسد که هر فرد یا گروهی آن را به یک خط رمزگذاری اختصاصی برای خود تبدیل کند.

امروزه اختصارنویسی در شبکه‌های مجازی باعث شده است که نویسه‌های «ه» و «و» که به ترتیب نشانگر واژه‌های /e/ و /o/ هستند، حذف شوند و مواردی مانند «ب، ک، چ، ت، اگ» به جای «به، که، چه، تو، اگه» به کار روند. حتی فراتر از آن، نویسه «ه» نشانگر شناسه سوم شخص مفرد هم از نوشتار حذف شود، مانند نمونه‌های زیر:

- شلوغ ش [شلوغ شه]

- دار پاک می‌کن دیگ [داره پاک میکنه دیگه]

بنابراین قابل پیش‌بینی نیست که اگر قرار باشد خط پینگلیش را جایگزین خط فارسی کنیم آنگاه چه اختصارنویسی‌ها و ابداعاتی انجام گیرد و سرنوشت آن خط به کجا کشیده شود. البته براساس شواهدی که در چت‌های پینگلیش تلگرام و واتس‌آپ مشاهده می‌شود، می‌توان حدس و گمان‌هایی را مطرح کرد. قوی‌ترین و قابل توجه‌ترین حدس این است که همخوان نگاری به سرعت رواج خواهد یافت چرا که این پدیده الان نیز کم یا بیش رواج یافته است. در مجموع به نظر می‌رسد که ظهور پیام‌دهی مجازی فاصله بین گونه‌های گفتاری و نوشتاری فارسی (و شاید دیگر زبان‌ها) را کم کرده است و اکنون در گروه‌های دوستانه و صمیمی در تلگرام و واتس‌آپ کاربران دقیقاً همان گونه که حرف می‌زنند، می‌نویسند. در نتیجه، دور از انتظار نیست که در سال‌های آینده چیزی که امروزه به نام گونه نوشتاری معیار می‌شناسیم کاملاً از بین برود و تفاوتی میان گفتار و نوشتار فارسی باقی نماند.

جدول ۱- میزان استفاده از خط فارسی یا پینگلیش در کاربران تلگرام و واتس آپ

پینگلیش		فارسی		مجموع پاسخ‌دهندگان	رده سنی
درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۲۰٪	۱۰	۸۰٪	۴۰	۵۰	بزرگ‌سال (بالای ۲۵ سال)
۶۸٪	۱۷	۳۲٪	۸	۲۵	نوجوان و جوان (۱۸-۲۵ سال)

شکل ۱- میزان استفاده کاربران ایرانی از شبکه‌های اجتماعی در تیرماه ۱۳۹۸ (منبع: ایسپا^۱)

۱. ایسپا مخفف معادل انگلیسی «مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران» یعنی Iranian Students Polling Agency است.

شکل ۲- انتخاب پینگلیش در برابر فارسی توسط کاربران بزرگسال و نوجوان / جوان (درصد)

فهرست منابع

- Bussmann, H. (2006). "Dictionary of Language and Linguistics", Translated and edited by G. Trauth and K. Kazzazi. London: Routledge.
- Crystal, D. (2006). "Language and the Internet (2nd ed.)", Cambridge: Cambridge University Press.
- Segerstad, Y.H. af. (2002). "Use and adaptation of written language to the conditions of Computer-Mediated Communication", [Unpublished PhD dissertation, Göteborg University].
- Tagg, C. (2009). "A Corpus Linguistic Study of SMS Text Messaging", PHD Thesis in Department of English, University of Birmingham.
- Tagg, C., Baron, A. & Rayson, P. (2012). "i didn't spei that wrong did i. Oops", Analysis and normalisation of SMS spelling variation. *Lingvisticæ Investigationes*, Vol. 35(2), PP. 367-388.
- Thurlow, C. (2003). "Generation txt? The sociolinguistics of young people's text-messaging", *Discourse Analysis Online*, Vol. 1(1). http://extra.shu.ac.uk/daol/previous/v1_n1.html.
- Thurlow, C. (2006). "From statistical panic to moral panic: The metadiscursive construction and popular exaggeration of new media language in the print media", *Journal of Computer-Mediated Communication*, Vol. 11, PP. 667-701.
- جباری آذربایجانی، فروغ. (۱۳۸۶). "زبان پیام‌های کوتاه فارسی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی"، دانشگاه پیام نور تهران.
- موحدین، مریم. (۱۳۹۴). "بررسی تطبیقی محتوای متنی و تصویری پیام‌های کاربران شبکه‌های اجتماعی تلگرام و واتس‌آپ (مطالعه موردی گروه‌های مجازی دانشجویان رشته ارتباطات تهران مرکز)"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- هدایت‌مفیدی، مسیح‌السادات. (۱۳۹۶). "بررسی و دسته‌بندی خطاهای زبان فارسی نوشتاری در شبکه ارتباطی تلگرام با رویکرد دستور سنتی"، رساله دکتری زبان‌شناسی، دانشگاه فردوسی، مشهد.
- درخت‌پیری، مرضیه. (۱۳۹۶). "تأثیر شبکه اجتماعی تلگرام بر تغییر هویت فرهنگی کاربران ایرانی"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق.
- زارع، زهرا. و شرف‌زاده، محمدحسین. (۱۳۹۳). "بررسی و تحلیلی زبان استفاده‌شده کاربران در شبکه‌های اجتماعی مجازی و بررسی فرآیندهای واژه‌سازی و وام‌گیری واژگانی کاربران"، در محمد دبیرمقدم (ویراستار)، مجموعه مقالات نهمین همایش زبان‌شناسی ایران، جلد اول (۶۳۱-۶۱۷). تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی.
- ترکی، معصومه. (۱۳۸۷). "بررسی زبان پیام کوتاه تلفن همراه در بین کاربران فارسی‌زبان"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی، دانشگاه الزهراء، تهران.
- زندى، بهمن. و ربانى، فاطمه. (۱۳۸۸). "بررسی میزان هم‌خوانی زبان پیام کوتاه با زبان فارسی معیار"، تحقیقات فرهنگی، دوره ۲، شماره ۱، (پیاپی ۵)، صص. ۴۷-۷۵.
- شریفی، لیلا. (۱۳۸۹). "پیامک، اسپرنتویی نوین؛ بررسی ساختاری-محتوایی"، پژوهش زبان و ادبیات فارسی، شماره ۱۶، صص. ۱۷۶-۱۵۵.
- شکراللهی، رضا. (۱۳۹۶). "مزخرفات فارسی"، تهران: ققنوس.
- صفوی، کوروش. (۱۳۹۱). "حرف‌های بحث‌برانگیز کوروش صفوی درباره خط فارسی"، <https://www.isna.ir/news/91110703827>
- میرزابابایی، مریم. (۱۳۸۳). "توصیف گونه زبانی اتاق‌های گفتگو در اینترنت"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- عاملی، سعیدرضا، صبار، شاهو. و رنجبر رضانی، مهدی. (۱۳۸۷). "مطالعات تلفن همراه: زندگی در حال حرکت"، تهران: سمت.

Farsi or Penglish; Effective Factors on Script Selection in User's Chats in Telegram and WhatsApp Messengers

Arsam Babaei

Abstract

Nowadays social networks and especially messengers such as Telegram and WhatsApp have become the most important communication tools in the lives of people, especially for the young adults. Considering the prevalence and popularity of these two messengers among Iranian users and also due to the importance of using script in these messengers, the present research investigates the factors affecting script selection in the communication of these two messengers. The present research was conducted both qualitatively and quantitatively. To collect data an online interview, using accidental samples, in above cited messengers was used. 25 young adult users (16-25 years) and 50 adult users (over 25 years) were interviewed. The results of the research show that the most important factors affecting the use of Penglish script instead of Persian script are as follows: Prestige; less effort; fear of writing mistakes; Persian script insufficiencies; being more influenced by the peers; being influenced by English; tendency to abbreviate; speed in message transmission; show off and express yourself; desire to be distinct; keeping privacy; tendency towards Western culture, and habit. On the contrary, the most important reasons for using Persian script are as follows: interest in and commitment to Persian language; more feelings and emotional burdens; speed; prestige; habit; impact of the other party; being official, and education.

Keywords: Persian Script, Penglish Script, Fenglish, Online Interaction, Social Interactions, Virtual Network, Telegram, WhatsApp.